Metsälaakso Jeetu 13.11.2024 Kela/73552024

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto HE 133/2024 vp

Yleinen huomio

Esityksessä on tuotu esiin, että lokakuusta 2002 vuoden 2015 loppuun asti 16 vuotta täyttäneille maksettiin ruokavaliokorvausta osana vammaisetuusjärjestelmää gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi. Ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen yhtenä syynä oli esityksen mukaan eri sairauksia sairastavien yhdenvertaisuus, koska keliakian lisäksi on muitakin sairauksia, joissa ruokavalion noudattaminen tai jonkin ruoka-aineen välttäminen on hoitomuotona välttämätöntä. Korvauksen lakkauttamisen yhteydessä todettiin, että vaikka keliakia ja esimerkiksi ruoka-aineallergiat eivät ole samanlaisia sairauksia, niin yhdenvertaisuuden näkökulmasta ei ole ongelmatonta, että vain yhtä sairautta sairastavat saavat korvausta ruokavalion noudattamiseksi. Kelan näkemyksen mukaan edellä kuvatut yhdenvertaisuuteen liittyvät ongelmat ovat edelleen olemassa.

Esityksen vahvuuksia

Esityksen tavoitteena on helpottaa asianmukaisesti diagnosoitua keliakiaa sairastavien pienituloisten henkilöiden, jotka eivät ikänsä vuoksi voi saada alle 16-vuotiaan vammaistukea, taloudellista tilannetta huomioimalla 16 vuotta täyttäneille perustoimeentulotuessa gluteenittomien tuotteiden käyttämisestä aiheutuvia lisäkustannuksia 25 euron edestä kuukaudessa. Kelan näkemyksen mukaan esityksessä asetettu tavoite toteutuisi ehdotuksen myötä.

Esityksessä ehdotetaan, että keliakiasta aiheutuvia ylimääräisiä ravintomenoja huomioitaisiin perustoimeentulotuen muina perusmenoina 25 eurolla kuukaudessa. Esityksen mukaan huomioiminen koskisi 16 vuotta täyttäneitä henkilöitä eli heitä, joilla ei ole mahdollista saada keliakian ja siitä aiheutuvan gluteenittoman ruokavalion noudattamisen perusteella alle 16-vuotiaan vammaistukea. Alle 16-vuotiaan vammaistuen myöntämisen yhteydessä keliakia otetaan huomioon. Kelan ratkaisukäytännön tueksi kirjoittamiin toimeenpano-ohjeisiin on alle 16-vuotiaan vammaistuen osalta kirjoitettu sairausryhmäkohtaisia esimerkkejä, joista keliakia on yksi. Tällä hetkellä, jos lapsella on todettu keliakia tai ihokeliakia ja lapsi noudattaa gluteenitonta ruokavaliota, Kela on hakemuksesta myöntänyt perusvammaistuen. Kela toteaa, että keliakian huomioiminen alle 16-vuotiaan vammaistuessa perustuu hallituksen esityksessä 50/2015 vp ja siihen liittyvässä valiokunnan mietinnössä StVM 4/2015 vp esille tuotuihin näkemyksiin. Alle 16-vuotiaan vammaistuella korvataan jo sitä keliakiasta aiheutuvaa taloudellista rasitusta, jota perustoimeentulotuessa olisi tarkoitus korvata ehdotetulla 25 eurolla. Näin ollen Kela pitää esityksessä asetettua ikärajaa tarkoituksenmukaisena, jotta voidaan varmistaa, ettei henkilö voi saada keliakian perusteella vammaistukea ja perustoimeentulotukea samanaikaisesti.

Esityksessä todetaan, että suunnitteilla on lakimuutos, jonka mukaan perusvammaistuki voitaisiin myöntää myös 16-17-vuotiaille keliakian perusteella. Muutos on suunniteltu toteutettavan vasta vuoden 2024 jälkeen annettavalla lainmuutosesityksellä ja on toimeenpantavissa tarvittavien järjestelmämuutosten vuoksi aikaisintaan vuodesta

2027 lukien. Esityksen mukaan vammaistuen muuttamisen lainmuutoksen yhteydessä tulisi huolehtia toimeentulotuesta annetun lain uudelleen muuttamisesta siten, että ikärajat vastaisivat tältä osin toisiaan myös tulevaisuudessa. Kela pitää hyvänä, että esityksessä on otettu huomioon myös tiedossa olevat tulevat lainmuutokset ja niiden myötä mahdollisesti syntyvät muutostarpeet.

Esityksen säännöskohtaisten perustelujen mukaan ylimääräisiä ravintomenoja voitaisiin huomioida vain sellaisen henkilön osalta, jolla keliakia on asianmukaisesti diagnosoitu. Ylimääräisten ravintomenojen huomioiminen edellyttäisi lisäksi, että henkilö hakee näihin menoihin toimeentulotukea eikä menoja otettaisi huomioon takautuvasti. Sen kuukauden osalta, jona henkilö täyttää 16 vuotta, keliakiasta aiheutuvia ylimääräisiä ravintomenoja ei vielä huomioitaisi perustoimeentulotuessa, koska alle 16-vuotiaan vammaistukea maksetaan sen kuukauden, jona henkilö täyttää 16 vuotta, loppuun saakka. Kelan näkemyksen mukaan esityksessä asetetut edellytykset ylimääräisten ravintomenojen huomioimiselle ovat perusteltuja.

Kehittämiskohde

Esityksen mukaan keliakiasta aiheutuvia ylimääräisiä ravintomenoja otettaisiin huomioon 25 euron edestä kuukaudessa. Ehdotettu euromäärä ei olisi sidottu indeksiin. Kela esittää, että euromäärä sidottaisiin kansaneläkeindeksiin, koska se auttaisi varmistamaan, että korvauksen määrä pysyisi riittävänä, vaikka elinkustannukset nousisivat. Tämä vähentäisi myös tarvetta korottaa euromäärää myöhemmillä lakimuutoksilla. Kela toteaa lisäksi, että perusosa, joka sisältää muun muassa ravintomenoja, on sidottu kansaneläkeindeksiin.

Lopuksi

Kela on tyytyväinen, että Kelan aiemmassa lausunnossa esittämät seikat on pääosin otettu huomioon hallituksen esityksen jatkovalmistelussa.

Kohteliaimmin

Pasi Pajula

Osaamiskeskuksen päällikkö